

MATERIAŁY I INFORMACJE

Ksawery Burski

BIURO POLITYCZNE KPCh NA CIĄGŁYM SZKOLENIU

Mistrz rzekł:

Czyż nie sprawia radości uczyć się
i zdobytą wiedzę wytrwale stosować.

Dialogi konfucjańskie (Lunyu), rozdz. 1, wiersz 1

Przed 35 laty Centralna Telewizja Chińska za pomocą kilku migawek poinformowała swoich odbiorców, że oto w siedzibie władz centralnych Komunistycznej Partii Chin w Pekinie – w Zhongnan Hai – członkowie Biura Politycznego partii uczestniczyli w pierwszym zbiorowym szkoleniu. Gospodarzem spotkania był wyznaczony przez Mao Zedonga następca i przewodniczący KPCh, Hua Guofeng. Tematem inauguracyjnego wykładu był stan światowej nauki, a szczególnie dziedzin wiodących w zakresie nauk ścisłych i technicznych.

Zapowiedź cyklu wykładów dla kadr kierowniczych ukazała się na łamach dziennika „Renmin Ribao” pod koniec lipca 1980 r. Cykl miał obejmować tematykę gospodarczą, m.in. sprawy paliw, surowców, a także omówienie stanu nauki. Jako organizatora wymieniono Sekretariat Komitetu Centralnego KPCh. Można przypuszczać, że pomysłodawcą tego przedsięwzięcia był ówczesny nowy sekretarz generalny partii, Hu Yaobang. On to bowiem kilka lat wcześniej, tuż po śmierci Mao, intensywnie pracował nad odbudową Chińskiej Akademii Nauk i osobiście angażował się w rehabilitację wielu uczonych, odsuniętych i nierzadko prześladowanych w latach tzw. Rewolucji Kulturalnej (1966–1976) i wcześniejszych kampanii politycznych. Pomysł szkolenia zapewne zyskał poparcie Deng Xiaopinga, który po ponownej rehabilitacji i przywróceniu na kierownicze stanowiska w partii, w rządzie i w armii zdążył już odwiedzić Japonię (1978) i Stany Zjednoczo-

ne (1979), ale także zapoznać się z osiągnięciami gospodarczymi Singapuru, Malezji i Tajlandii (1978). Był więc świadom dystansu, jaki wówczas dzielił Chiny w rozwoju gospodarczym nie tylko od Japonii i USA, ale nawet od Singapuru. Niewątpliwie niektórzy czołowi chińscy przywódcy generalnie byli zorientowani w kierunkach rozwoju światowej nauki, m.in. dzięki wizytom w Chinach amerykańskich noblistów pochodzenia chińskiego, takich jak profesorowie Yang Zhenning i Li Zhengdao. Niemniej jednak w ówczesnym Biurze Politycznym najliczniejszą grupę stanowili wojskowi bądź działacze wyniesieni na szczyty władzy przez Rewolucję Kulturalną, jak sam Hua Guofeng, Ni Zhifu czy Chen Yonggui.

Ekipa ta była w owym czasie zaabsorbowana przede wszystkim wdrażaniem historycznego zwrotu w polityce wewnętrznej, o którym zdecydowano w grudniu 1978 r., to znaczy przeniesieniem punktu ciężkości z walki klasowej i kampanii politycznych na rozwój gospodarczy i reformy oraz stopniowe otwieranie Chin na świat. Wymagało to przełamywania oporu przeciwników tego zwrotu, pozyskiwania zwolenników i sojuszników do przeprowadzenia reform i kontynuowania rachunków z niektórymi współautorami Rewolucji Kulturalnej. Nawet zatem przy najlepszej woli ludzie ci nie byłoby w stanie poświęcić czasu sprawom mniej pilnym.

Autorom pomysłu szkolenia, czy może raczej znaczącego doinformowania najwyższych ówczesnych władz, chodziło właśnie z jednej strony o zwrócenie ich uwagi na kolejną ważną dziedzinę, o uświadomienie im powiększającego się dystansu – poza atomistyką, techniką raketową i satelitarną – między Chinami a krajami przodującymi, z drugiej zaś – o wysłanie do środowisk naukowych wyraźnego sygnału, że sprawy nauki znalazły się w centrum zainteresowania władz, ba, że *zmienia się pozycja i rola uczonych*, bo oto naukowcy – na oczach telewizorów – uczą polityków. W zamyśle było szersze zaangażowanie świata nauki i środowisk intelektualnych w zapoczątkowane procesy reform, przebudowy i modernizacji Chin.

Pomysł zbiorowych wykładów dla członków Biura Politycznego przyjął się, chociaż dziś oficjalną pamięcią sięga się jedynie do 1986 r. Środki przekazu nieregularnie i na ogół skrótowo donosiły o kolejnych wykładach, ich tematyce, a także o wykładowcach i niekiedy o podejmowanych po wykładach dyskusjach oraz dokonywanych podsumowaniach. Bywały jednak wyjątki. Oto we wrześniu 2006 r. ukazała się w Pekinie (w wydawnictwie Zhonggong Dangshi Chubanshe) książka, której tytuł można przetłumaczyć „Zhongnan Hai – wielka aula – Wykłady dla przywódców centralnych”. Książka prezentuje 14 wykładowców i tematy ich wykładów w latach 2003–2004 na szerokim tle ich dorobku naukowego i w kontekście bieżących problemów, przed których rozwiązaniem stały władze kraju. Gama tematów tego cyklu była bardzo szeroka: od mechanizmów sprawowania rządów przez KPCh, badania doświadczeń historycznych – aby „podążać z duchem cza-

su” – aż po pilne zagadnienia gospodarcze, zmiany w konstytucji, zwalczanie epidemii SARS (2003) i bezpieczeństwo finansowe kraju. Wśród wykładowców obok ekspertów starszej generacji wymieniono trzech wybitnych fachowców młodszego pokolenia, dysponujących znacznym doświadczeniem zdobytym na arenie międzynarodowej (prof. Lin Yifu, były doradca ADB, FAO i w Banku Światowym, były zastępca szefa Departamentu Wsi w rządowym Centrum Badań na Rozwojem; Hu Angang, ekonomista, futurolog, były wykładowca na Uniwersytecie Yale; Fan Gang, były doradca BŚ, UNDP, ESCAP, OECD), a także młodych i starszego pokolenia po stażach we Francji i w USA, znawców zagadnień przemysłu, rolnictwa, zatrudnienia, prawa handlowego itp. Przeważali wykładowcy w wieku 45–55 lat.

Jak podała „Nanfang Ribao” z 28 sierpnia 2012 r., w ciągu ostatnich dziesięciu lat, tj. dwóch kadencji z Hu Jintao na czele KPCh, łącznie odbyło się 77 takich wykładów (średnio raz na 45 dni) z udziałem ponad 140 specjalistów. Z liczby tej 17 wykładów było poświęconych sprawom gospodarczym, 15 – zagadnieniom politycznym, 10 – kulturze, 12 – sprawom społecznym, 3 – ochronie środowiska, 9 – sprawom partii, 7 – sprawom obronności, 4 – zagadnieniom rozwoju kompleksowego. Na uwagę zasługiwał w tamtym okresie wykład z lipca 2004 r. poświęcony „harmonizowaniu budownictwa obronnego z rozwojem gospodarczym kraju”. Podsumowując owo spotkanie, Hu Jintao oceniał, że „aktualna sytuacja międzynarodowa generalnie jest dla Chin korzystna”. Wskazał zarazem, że Chiny „muszą niezmiennie kroczyć drogą pokojowego rozwoju”¹.

Inny interesujący wykład miał miejsce w marcu 2003 r. i dotyczył rolnictwa na tle sytuacji w rolnictwie światowym. Dwaj wybitni znawcy przedmiotu wyjaśniali słuchaczom, dlaczego Chiny powinny utrzymać samowystarczalność żywnościową na poziomie 90–95%. Przy okazji przypomniano książkę amerykańskiego profesora Lestera Browna *Kto wyżywi Chiny? (Who Will Feed China)* z 1995 r.) oraz obawy Fidela Castro, że zbyt wielkie zakupy żywności na światowych rynkach przez Chiny mogą zaszkodzić Kubie i innym słabszym importerom. W lutym 2009 r. dwaj ekonomiści przedstawili ocenę sytuacji gospodarczej na świecie i na tym tle stan chińskiej gospodarki wraz z sugestiami dotyczącymi przyśpieszenia industrializacji i urbanizacji, zwiększania wewnętrznego popytu oraz wykorzystania szans, jakie stwarzały przemiany w gospodarce światowej.

Kolejne szkolenie, w maju 2009 r., było poświęcone tworzeniu w Chinach systemu zabezpieczeń socjalnych. Natomiast w 2010 r. jedno ze spotkań dotyczyło badań nad rozwiązywaniem sprzeczności w społeczeństwie, jakie pojawiły się w nowym okresie. Opracowanie tego tematu zajęło dwóm naukowcom trzy lata. Ostateczny tekst wykładu poprawiano kilkanaście razy².

¹ „Renmin Ribao”, 25 lipca 2004.

² „Zhongguo Jingji Zhoukan”, 26 stycznia 2015.

Zazwyczaj przygotowanie tematu wymagało przeciętnie od trzech do sześciu miesięcy. Tematy ustalało Biuro Studiów nad Polityką (którym obecnie kieruje członek Biura Politycznego Wang Huning) w porozumieniu z resortami i Centralną Szkołą Partyjną. Niektóre tematy były narzucane przez aktualne wydarzenia krajowe (epidemia SARS) bądź międzynarodowe (kryzys finansowy) oraz – sporadycznie – przez przywódców. Wykładowcy wywodzili się z wyższych uczelni (20), z Centralnej Szkoły Partyjnej (8), z Akademii Nauk Społecznych (29), a także z rządowych, partyjnych i wojskowych ośrodków badawczych (23).

Biuro Polityczne pod kierownictwem Xi Jinpinga od listopada 2012 r. wysłuchało już 21 wykładów, m.in. na temat: teorii i praktyki socjalizmu z chińską charakterystyką, dalszych reform, pokojowego rozwoju Chin, rządów prawa, walki z korupcją, ochrony środowiska, budowy potęgi oceanicznej, innowacyjności jako nowej siły napędowej rozwoju, kultury jako miękkiej siły, przyspieszenia w budownictwie mieszkaniowym, bezpieczeństwa państwa i bezpieczeństwa społecznego, roli rynku w alokacji zasobów, przyspieszenia tworzenia stref wolnego handlu, nowych tendencji w sprawach wojskowych na świecie oraz innowacyjności chińskiej armii, podstawowych zasad materializmu historycznego i dialektycznego, zarządzania Chinami na przestrzeni wieków oraz rozwijania i uwydatniania chińskich tradycyjnych cnót. Na każdym trwającym ponad dwie godziny wykładzie tematykę prezentowało dwóch fachowców z dwóch różnych ośrodków badawczych. Na dyskusje przeznaczano pół godziny. Podsumowania dokonywali kolejni szefowie partii.

Obecne kierownictwo partii wprowadziło kilka zmian. Obok naukowców do grona wykładowców zaproszono wyższych urzędników państwowych i partyjnych. I tak na trzecim wykładzie w obecnej kadencji w styczniu 2013 r. temat pokojowego rozwoju Chin prezentowali ówczesny minister spraw zagranicznych Yang Jiechi, kierownik departamentu zagranicznego KC Wang Jiarui i minister handlu Chen Deming. Drugim *novum* były zajęcia poza siedzibą władz partii, np. na terenach wystawowych strefy innowacyjnej. Trzecia zmiana to samokształcenie w postaci wykładów wszystkich członków Stałego Komitetu BP. Czwarta zmiana to odejście od wykładu monotematycznego na rzecz wielotematycznego.

Jak informowała „Gazeta Prawna” („Fazhi Ribao”) z 10 kwietnia 2007 r., płynący z najwyższego szczebla przykład korzystania z wiedzy uczonych, specjalistów w poszczególnych dziedzinach, szybko znajdował naśladowców nawet w parlamencie oraz na szczeblu prowincji. Odrębny cykl wykładów przeznaczony był dla urzędników szczebla ministerialnego. Dostępny niepełny zbiór takich wykładów z przełomu wieków³ zawiera solidną porcję wiedzy przede wszystkim z zakresu starożytnej i nowożytnej historii Chin oraz procesów kształtowania się granic na

³ *Buji lingdao ganbu lishi wenhua jiangzuo*, Beijing Tushuguan Chubanshe, Beijing 2003.

przestrzeni wieków. Eksponuje ponadto walory chińskiej cywilizacji, dodaje jednakże ostrożną sugestię łączenia tych walorów z wartościami cywilizacji chrześcijańskiej. Prezentuje wkład tradycyjnej kultury chińskiej w życie dzisiejszego społeczeństwa i wpływy buddyzmu na współczesne społeczeństwo, ale także cechy opery pekińskiej, walory baletu europejskiego i inne.

Owe cykle wykładów wydają się zrozumiałe dla lat 80. ubiegłego wieku. Ówczesne ekipy partyjne mogły potrzebować takich zastrzyków skondensowanej wiedzy o zmianach, jakie zaszły na świecie, zwłaszcza w latach 60. i 70. Dziś jednak zarówno członkowie Biura Politycznego, jak i rządu to osoby z solidnym wyższym wykształceniem, niektóre z doktoratami z nauk ekonomicznych bądź prawa, niekiedy po stażach na uczelniach zagranicznych. Wielu z tych polityków i działaczy ma bogate doświadczenie polityczne, gospodarcze i administracyjne na szczeblu prowincji i centralnym. Co więcej, zarówno aparat partyjny, jak i administracyjny od ponad 20 lat korzysta z pomocy licznych zespołów doradczych. Jeżeli mimo sieci think tanków i całego bogatego zaplecza intelektualnego i eksperckiego władze uznają za konieczne organizowanie szkolenia ustawicznego dla elity partyjnej, może to być dyktowane potrzebą konfrontacji posiadanej wiedzy z odmiennymi opiniami środowisk akademickich, niekiedy z ocenami badaczy względnie niezależnych. Elity niewątpliwie są świadome, że stoją wobec problemów o szczególnej skali, tempo wdrażanych reform było zaś w tej skali niespotykane, bezprecedensowe. Wymaga to zdwojonej ostrożności.

Nowym argumentem na rzecz szkolenia jest hasło oparcia rozwoju na nauce. Szkolenie ustawiczne niewątpliwie współkształtuje atmosferę intelektualnej aktywności, która – zakłada się – powinna ze szczebla centralnego promieniować na prowincję. Prezentowane cele brzmią wzniośle – idzie o usprawnienie funkcjonowania struktur partii i państwa, poprawę ich skuteczności, a w efekcie zapewnienie stabilności i ciągłości sprawowania władzy. To ustawiczne szkolenie zapewne pomogło elitom w wypracowywaniu racjonalnych rozwiązań wielu problemów bieżących, choć oczywiście nie wszystkich.